

Alliance Numismatique Européenne Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde

PUBLICATION PERIODIQUE — TIJDSCHRIFT

FONDATEURS — STICHTERS

RENE DE MARTELAERE

ANTOINE VANDEN BRANDEN

CORRESPONDANCES - BRIEFWISSELING : Secrétaire Général - Algemeen
Sekretaris :

DEWIT Pierre, 173, Avenue des Martyrs, Kessel-Lo - Martelarenlaan, 173,
Kessel-Lo.

COTISATION - BIJDRAGE : Membre Protecteur - Beschermend lid : 200 fr. Mem-
bre - Lid : 150 fr. au C.C.P. 8460.38 de l'Alliance Numismatique Européenne
à Bruxelles - op P.C.R. 8460 38 van het Europees Genootschap voor Munt- en
Penningkunde te Brussel.

FRANCE : C.C.P. Marseille n°. 239805 de P. Dugendre, 2, rue Alphonse Karr,
Nice (A.M.) : 20 N.F. ou 15 NF.

NEDERLAND : Giro 297361 van J. Schulman, Keizersgracht, 448, Amster-
dam C, met vermelding : voor Eur. Genootschap ; 16 of 12 gulden.

DEUTSCHLAND : 17 oder 13 DM, auf Postchekkonto Köln 60. 991 von Herrn
Heinrich Pilartz, Klingelpütz, 16, Köln, unter Erwähnung : Für Verein Europ.
Numismatiker.

Les membres d'autres pays versent la valeur correspondante.

MAI 1962

5

MEI 1962

COMPTE RENDU DE L'ASSEMBLEE GENERALE TENUE A BRUGES LE 8 AVRIL 1962.

Etaient présents : Abbé De Potter, Président d'Honneur,

MM. Annoye, Ausselet, Bogaert L., Braeckman, Broucke, Callewaert,
Clabau, Colaert, De Mey, de Meyer, Denys, De Smet R., Dewit, De Baeck,
De Vis, De Rijcke, Deene et Madame, Devilers, Evrard, Francis, Fran-
cheschi et fils, Grollet et Madame, Gryson, Haeck A.A., Haeck A., Her-
remans et ses fils, Herssens, Jacobsen, Joos, Lauriers, Lippens, Levie,
Michiels G., Maréchal M., Morin, Martiny et fils, Minet, Negleman,
Nuijttens, Paulus, Rosart, Taymans, Teeuwens, Taelman J., Terroir, Van
Heesvelde, Van Meerbeeck, Van Sevenant, Van Haecke J., Van Eeghem,
Van Visschel, Van Roosbroeck, Van den Bulcke, Van Der Cammen, Van
Thuyne, Vandermeer et Madame, Vercauteren, Vroman, Verhoeven.

Certaines signatures, sur la liste des présences, étant illisibles nous ne
pouvons publier le nom de ces membres. Nous nous en excusons auprès
des intéressés.

C'est à Bruges que l'Alliance Numismatique Européenne a tenue sa 12ème assemblée générale statutaire.

Une visite guidée au musée Gruuthuse précédait notre assemblée. A signaler que l'exposition de la collection Visart de Bocarmé n'est pas encore accessible au public et que nos membres seulement ont eu l'aubaine de cette primeur. Nous réitérons, par cette voie, nos vifs remerciements au musée Gruuthuse pour cette faveur. L'exposition nous a donnée un aperçu complet des monnaies frappées pour les Flandres depuis l'origine. Un bel ensemble forment quelques monnaies de la période romaine, les déniers de Charles le Chauve, frappés à Bruges, les monnaies de la période moyennageuse et des différents comtes de Flandre, les Maisons de Bourgogne et d'Autriche, les dominations espagnole et autrichienne, la révolution brabançonne, le royaume des Pays-Bas et les monnaies de la Belgique Indépendante. Un lion d'or, frappé à Bruges en 1583 sur 249 exemplaires, nous a particulièrement surpris.

Etaient encore exposés les jetons, pour les Flandres, allant de Philippe le Bel à François II d'Autriche, une splendide série de médailles des cathédrales belges et de notre dynastie, une unique série de méreaux de la ville de Bruges et les outils du graveur F. de Hondt. La présentation de la collection a été effectuée avec soin par le président de la section de Bruges, M. Taelman. Nos vives félicitations pour le résultat obtenu, président !

Après le diner, auquel assistaient la plupart des congressistes, l'assemblée a débuté à 14,45 h. On notait 67 présents. C'est M. Taelman qui prononçait l'allocution de bienvenue remerciant surtout les membres d'expression française et en particulier M. Maréchal qui a fait le déplacement d'Eupen.

Puis M. Herssens a pris la parole et nous donnons ci-après le texte intégral de son allocution :

Monsieur le Président d'Honneur, Mesdames, Messieurs,

Les aimables paroles que Monsieur Taelman vient de nous adresser, nous font déjà prévoir, qu'il a été un maître organisateur, et que l'assemblée générale de ce jour, agrémentée de la visite du Musée Gruuthuse sera d'un grand intérêt pour tous.

Cette année, la 12ème assemblée générale de l'Alliance, n'offre pas, au point de vue administratif, de grands problèmes, le bureau n'ayant pas à subir de changements. Ce qui ne veut pas dire, que le conseil d'administration, ne doit pas demander aux membres si leur gestion correspond aux desiderata de la majorité d'entre eux.

Je sais, que la demande de l'augmentation des cotisations a été regrettée par certains de nos membres. Mais croyez moi bien, celle-ci a été regrettée également par ceux qui ont la charge de conduire notre association vers un avenir toujours meilleur. On aurait pu, comme cela nous a été suggéré faire l'économie de 3 bulletins, en ne faisant pas paraître celui-ci durant les mois des vacances c.a.d. juin, juillet et août, quitte à se faire oublier en septembre ; On aurait pu supprimer le nombre de pages né-

cessaires pour équilibrer le budget, et montrer ainsi notre grande misère, avant de disparaître totalement faute d'intérêt ! Aussi avons nous jugé indispensable de vous demander un petit sacrifice supplémentaire de 50 Frs par an, afin précisément de pouvoir créer une revue plus intéressante et plus adaptée au standing de notre société, qui a pu jusqu'à présent se développer de façon inespérée. Si un léger tassement dans le nombre de nos membres devrait se produire à cause de l'augmentation de la cotisation, nous espérons par l'amélioration du bulletin, et l'intérêt qu'il pourra susciter chez les membres, récupérer rapidement l'éventuel déchet temporaire.

Peut on dire que tout dans le bulletin est déjà parfait ? Loin de là, le dernier bulletin a été mal soigné, et des fautes impardonnables y ont été découvertes, malgré la correction sévère des textes proposés. Une réclamation a été faite par le secrétariat à l'imprimeur. Il faut que l'on atteigne la quasi perfection dans ce domaine.

Nous tâchons de rendre le bulletin plus attrayant en illustrant les textes, quand cela ne nous coûte pas trop cher. Nous tâchons également d'enrichir la Bibliothèque de l'Alliance, et la mettre en rapport avec l'importance de notre société. Mais vous savez tous, que l'acquisition de livres numismatiques se paye cher. Ici encore, nous tâchons de réaliser le maximum avec le minimum de frais. Nous signalons à tous, que les dons pour notre bibliothèque seront reçus avec toute notre reconnaissance.

Vous aurez l'occasion, dans quelques instants, de prendre connaissance des comptes, et notre sympathique secrétaire-général, vous tirera les conclusions de ceux-ci.

Les problèmes touchant à la bonne marche de notre association seront discutés en commun, après les comptes, et j'espère, que des idées constructives pourront nous être suggérées.

Un lot exceptionnel de 32 pièces d'or du 16e siècle est offert à nos membres aux enchères. J'attire l'attention de ceux-ci du grand intérêt numismatique que ce lot représente, c'est une occasion quasi unique qui leur est offerte d'acquérir des pièces aussi réellement intéressantes.

J'ai encore un grand devoir à remplir. C'est de remercier le comité de la section de Bruges, et en particulier son sympathique Président Monsieur Julien Taelman, pour l'organisation de notre 12e assemblée générale, qui s'annonce si intéressante, et dont, je l'espère, nous garderons tous un agréable souvenir.

Je crois être également le porte-parole de nos membres vis à vis de tous ceux d'entre nous qui se dévouent inlassablement et sans aucun esprit de lucre, à la bonne marche de notre Société, et qui lui consacrent une grande partie de leurs loisirs, avec le seul idéal de servir les intérêts de tous. Je vous prie de leur réserver en signe de reconnaissance une salve d'applaudissements.

Le président demande alors de commémorer le souvenir de ceux de nos membres décédés durant l'exercice écoulé. L'assemblée se recueille en souvenir de M.M. Cambien Victor, Guimet de Juzencourt, Deknudt Daniel,

Majérus Jean, Md Vve De Buck Louise, Md Dillen Alice, Poot Gustave, Timmermans Albert et Brissinck Gilbert.

Le trésorier M. van Roosbroeck fait ensuite lecture du bilan de l'exercice 1961. Le vérificateur M. Coutrez, ayant été empêché pour des raisons d'ordre professionnelles, il a été impossible de donner lecture du rapport des vérificateurs. La proposition de désigner un autre commissaire fut adoptée à l'unanimité.

Suivent alors les rapports du secrétariat par M. Haeck d'abord, en néerlandais (voir texte plus loin), ensuite par le secrétaire dont voici le texte :

Monsieur le Président d'Honneur, Président, Mesdames, Messieurs,

Malgré les difficultés de l'exercice 1961, qui à un certain moments menaçaient de devenir catastrophiques, nous sommes heureux de pouvoir vous présenter un rapport favorable.

En effet, fin décembre l'Alliance comptait 476 membres, dont 359 en Belgique et 117 à l'étranger, ce qui représente un gain de 64 unités en rapport avec l'exercice 1960.

Bien-entendu le champ de recrutement reste vaste et avec l'aide de tous, dirigeants et membres, nous pouvons encore affilier bon nombre de collectionneurs, voir même des groupements, qui ignorent l'existence de l'Alliance.

La difficulté d'ordre majeur était indubitablement la résiliation, en décembre dernier, de la convention tacite que nous avons avec notre imprimeur. Je réitère nos vifs remerciements à l'adresse de celui qui a apporté, pendant dix années consécutives une aide précieuse et pécuniaire à notre association.

Continuer la publication de notre bulletin dans les mêmes conditions nous a obligé d'augmenter la cotisation pour 1962.

Une autre difficulté de poids était de rattraper le retard survenu dans la parution de notre périodique. Ce cauchemar aussi a pris fin puisque le bulletin du mois d'avril a été expédié à nos membres avant l'assemblée de ce jour.

Je crois savoir que, malgré la mauvaise période que nous venons de connaître, l'exercice actuel s'annonce sous bon augure.

A certaines des correspondances je n'ai pu donner une réponse immédiate.

Je demanderais aux membres de faire preuve d'une certaine compréhension; car je ne peux céder au secrétariat que ce qu'il me reste comme loisirs. Chacun des membres du Comité accomplit sa tâche au sein de notre groupement au mieux et ... le temps n'est pas loin que l'Alliance ne comptait que 80 membres (ntnt en 1950) et publiait un bulletin mensuel de 8 pages.

Afin d'améliorer notre périodique nous avons créé un comité de rédaction.

Mr Demey est venu s'adjoindre aux secrétaires, comme nous l'avons renseigné dans un des bulletins antérieurs.

Les nombreux services que Mr Demey nous a rendus justifient à notre avis la proposition de celui-ci comme membre définitif du comité de rédaction.

Je voudrais saisir l'occasion qui m'est donnée et remercier tous mes collègues du comité qui m'ont aidé et guidé au début de mes fonctions et qui se montrent des collaborateurs précieux de tous les jours.

En ce qui me concerne je continuerai à faire de mon mieux dans l'intérêt des membres pour les services de notre bibliothèque.

Et maintenant de l'avant pour les 500 membres.

Je vous remercie pour votre attention.

Le président donna ensuite connaissance d'une lettre de M. de Martelaere, fondateur de l'Alliance, s'excusant de ne pas pouvoir assister à l'assemblée.

La parole est donnée à M. Ausselet. Au nom des collectionneurs wallons il fait l'éloge de la section organisatrice. Il félicite la rédaction pour les améliorations apportées au bulletin. La section de Charleroi, en plein essor, compte maintenant 27 membres. Ceci doit être possible dans d'autres régions de la Wallonie, p.e. à Liège. Il propose d'organiser une exposition, par la section de Charleroi, dans la ville ardente, envisageant la création d'une section locale.

Le bibliothécaire, M. Levie, dans son rapport veut surtout éveiller l'intérêt des membres pour les services de notre bibliothèque.

En 1961 celle-ci s'est enrichie d'une vingtaine de volumes dont la liste paraîtra dans un prochain bulletin. Pour acquérir d'autres ouvrages de base M. Levie demande l'accord de l'assemblée pour lui attribuer un nouveau crédit de 5.000 f.b. Après intervention du Président le solde est arrondi à 5.000 f. et un nouveau crédit de 3.000 f est mis à la disposition du conseil d'administration qui jugera de la nécessité d'achat de l'un ou l'autre ouvrage numismatique.

L'assemblée donne ensuite plein pouvoir au comité de rédaction pour tout ce qui concerne le bulletin mensuel.

Pour terminer, le Président a fait un pressant appel à tous les présents pour mener une action de propagande et enrôler des nouveaux membres au plus grand profit de tous.

La vente aux enchères de 32 pièces or du 16e siècle connut un succès inespéré et bon nombre de membres ont pu se réjouir d'ajouter quelque pièce rare à leur collection.

Des échanges organisés clôturaient les travaux de notre 12e assemblée dont chacun emporta le meilleur souvenir.

VERSLAG DER ALGEMENE VERGADERING GEHOUDEN TE BRUGGE OP 8 APRIL 1962

Waren aanwezig : Eerw. H. De Potter, Ere-voorzitter, Dhrm. Annoye, Ausselet, Bogaert L., Braeckman, Broucke, Callewaert, Clabau, Colaert, De Mey, de Meyer, Denys, De Smet R., Dewit, De Baeck, De Vis, De Rijcke, Deene en Mevrouw, Devilers, Evrard, Francis, Francheschi en zoon, Grollet en Mevrouw, Gryson, Haeck A.A., Haeck A., Herremans en zonen, Herssens, Jacobsen, Joos, Lauriers, Lippens, Levie, Michiels G., Maréchal M., Morin, Martiny en zoon, Minet, Negleman, Nuijttens, Paulus, Rosart, Taymans, Teeuwens, Taelman J., Terroir, Van Heesvelde, Van Meerbeeck, Van Sevenant, Van Haecke J., Van Eeghem, Van Visschel, Van Roosbroeck, Van den Bulcke, Van Der Cammen, Van Thuyne, Vandermeer en Mevrouw, Vercauteren, Vroman, Verhoeven.

Op de lijst der aanwezigen waren sommige handtekens werkelijk onleesbaar. We kunnen dan ook de naam van deze leden niet publiceren. We verontschuldigen ons hiervoor bij de belanghebbenden.

Het was te Brugge dat het Europese Genootschap voor Munt- en Penningkunde zijn twaalfde algemene statutaire vergadering hield. De vergadering werd voorafgegaan door een bezoek aan de verzameling Visart de Bocarmé in het Museum Gruuthuuse. Het weze opgemerkt dat deze verzameling nog niet voor het publiek werd opengesteld en dat het bezoek uitsluitend geldig was voor onze leden. Langs deze weg om betuigen we dan ook nogmaals onze dank aan het Gruuthuuse-museum.

De tentoonstelling zelf gaf ons een zeer overschouwelijk beeld van de munten welke voor de Vlaamse gewesten werden geslagen door de eeuwen heen. Zo zagen we na enkele munten uit de Romeinse periode een prachtig geheel gaande vanaf de denieren door Karel de Kale te Brugge geslagen tot heden en lopende over de Middeleeuwse periode, de verschillende graven van Vlaanderen, het huis van Bourgondie, het huis van Oostenrijk, de Spaanse overheersing, de Oostenrijkse overheersing, de Brabantse omwenteling, het Koninkrijk der Nederlanden tot en met de munten van de Onafhankelijkheid van België. Persoonlijk viel ons een gouden leeuw geslagen te Brugge in 1583 op 249 exemplaren, bijzonder op. Verder waren nog enkele penningen van Vlaanderen gaande van Philips de Schone tot aan Frans II van Oostenrijk, een prachtige serie medailles der Belgische Dynastie en der Belgische kathedralen te zien. De verzameling werd vervolledigd door een schier complete reeks kerkpenningen van de stad Brugge en het graveermateriaal van de graveur F. de Hondt. Alles was zeer verzorgd voorgesteld in dit enige kader van het museum. Toen we vernamen dat deze verzameling volledig werd klaargemaakt door de voorzitter van de Brugse afdeling, dh. J. Taelman konden we deze dan ook met kracht feliciteren voor het opmerkelijke resultaat dat hij bekomen heeft.. Het was werkelijk af. Nog eens een hartelijk proficiat Mr. Taelman.

Na het middageten, waaraan werd deelgenomen door de overgrote

meerderheid der congressisten werd dan om 14h45 de algemene vergadering gehouden. Er waren 67 aanwezigen. (zie lijst verder in het blad). Dhr. Taelman sprak het welkomstwoord uit waarbij hij vooral dhr. Maréchal, welke de verplaatsing uit Eupen ondernam, en franstalige leden bijzonder welkom heette. Daarna nam dhr. Herssens, voorzitter van het Genootschap het woord. We geven hier de integrale tekst van zijn redevoering weer :

Mijnheer de Ere-Voorzitter, Dames en Heren,

Aan de vriendelijke woorden die ons door de Heer Taelman werden toegericht, kunnen wij reeds zien dat hij een talentvol organisator is geweest en dat de algemene vergadering van heden, die door een bezoek aan het Gruuthuuse-Museum veraangenaamd werd, voor ons allen zeer interessant zal zijn.

De 12de vergadering van het Genootschap zal, op administratief gebied, geen grote problemen moeten oplossen aangezien de raad van beheer geen wijzigingen moet ondergaan. Dit betekent niet dat deze raad de leden niet moet vragen of zijn gestie met de desiderata van de meerderheid onder hen strookt.

Ik weet dat sommigen de verhoging van het lidgeld betreuren, maar weet U ervan verzekerd dat ze ook betreurd wordt door hen die als taak hebben ons Genootschap naar een steeds betere toekomst te leiden. Zoals het ons door sommigen gesuggereerd werd, hadden wij drie maandbladen kunnen besparen door het niet laten verschijnen van ons blad tijdens de vakantiemaanden juni, juli en augustus, met als eventueel gevolg dat men het in september zou vergeten zijn. Wij hadden ook een bepaald aantal pagina's kunnen afschaffen teneinde onze begroting tot een evenwicht te brengen, en zodoende onze grote ellende tonen alvorens volkomen te verdwijnen bij gebrek aan belangstelling !

Naar onze mening was het onontbeerlijk geworden U het kleine jaarlijkse offer van F 50.- te vragen juist voor het op touw zetten van een méér interessant bulletin dat trouwens beter aangepast zou zijn aan de standing van ons Genootschap dat zich totnogtoe op onverhoopte wijze heeft uitgebreid. Indien een zekere vermindering van het aantal leden het gevolg hiervan zou wezen, dan zullen we hopen dat de verbetering van ons blad en de belangstelling, die het bij onze leden zal wekken, het gebruikelijke tijdelijke verlies snel zal laten terugwinnen.

Mag men beweren dat in het blad alles reeds onberispelijk is ? Helaas neen ; het laatste nummer werd slecht verzorgd en onvergefelijke fouten werden er gevonden, niettegenstaande de nauwkeurige verbetering van de voorgestelde teksten. Een klacht werd reeds door het sekretariaat bij de drukker neergelegd. Er wordt geëist dat men de kwasi-volkomenheid op dit gebied bereikt.

Wij trachten het bulletin aantrekkelijk te maken door het illustreren van de teksten wanneer het ons niet te veel kost. Wij proberen ook de bibliotheek van het Genootschap te verrijken en haar in evenwicht te brengen met het belang van onze associatie. Maar U weet allen dat het aankopen van boeken over munt -en penningkunde vrij duur is. Ook hier

trachten wij het maximum te verwezenlijken met een minimum kosten. Wij brengen U allen ter kennis dat de giften voor onze bibliotheek steeds met dank zullen worden aanvaard.

Over enkele minuten zult U kennis nemen van de balans en onze sympathieke sekretaris zal U er de gevolgtrekkingen van geven.

De problemen die de goede gang van ons genootschap aanbelangen zullen gemeenschappelijk worden besproken na de financiële toestand en ik hoop dat opbouwende suggesties ons zullen worden medegedeeld.

Een uitzonderlijke partij van 32 goudstukken uit de 16e eeuw zal bij opbod aan onze leden worden verkocht. Ik wens derhalve hun aandacht te vestigen op het grote numismatische belang dat deze partij vertegenwoordigt. Dit is praktisch een enige gelegenheid om zulke interessante stukken te kopen.

Er blijft me nog een plicht te vervullen : deze van het komitee van de Sektie Brugge en in het bijzonder zijn president, de Heer J. Taelman, te bedanken voor de organisatie van onze 12de algemene vergadering die zich zo belangwekkend aankondigt en waaraan wij, zo hoop ik, een aangename herinnering zullen bewaren.

Ik denk ook de tolk te zijn van al onze leden tegenover allen onder ons die onvermoeibaar en zonder winstoogmerk voor de goede gang van onze associatie zorgen en haar een groot deel van hun vrije tijd besteden met als ideaal de belangen van allen te behartigen. Mag ik U verzoeken hun uw dankbaarheid met een applaus te betuigen.

Het bilan van het dienstjaar 1961 wordt dan voorgelezen door de schatbewaarder dhr. Van Roosbroeck. Door het feit dat dhr. Coutrez verificateur voor het jaar 1961 door beroepsomstandigheden was belet de verificatie van de rekeningen door te voeren, was het niet mogelijk het verslag van de verificateurs aan de vergadering voor te lezen. Voor de goede gang van zaken werd dan voorgesteld om een andere kommissaris aan te duiden welke samen met dhr. Van Baeden bij de volgende gelegenheid dan zou verslag uitbrengen. Dit werd onmiddellijk door de ganse vergadering goedgekeurd.

Dhr. Herssens neemt dan nog het woord om diegenen welke ons in de loop van verleden jaar ontvielen, te herdenken. Door de vergadering werd een minuut stilte in acht genomen ter ere van : Dhr. Brissinck Gilbert, Cambien Victor, Mevr. Wed. De Buck Louise, Dhr. Guimet de Juzencourt Henri, Deknudt Danel, Mevr. Dillen Alice, Dhr. Majerus Jean, Timmermans Albert, Poot Gustaaf.

Volgt dan het verslag van het secretariaat. We geven hier eveneens de integrale tekst terug van de toespraak van dhr. Haeck :

«Mijnheer de Erevoorzitter, Mijnheer de Voorzitter, Dames, Heren, Beste medeleden,

In de eerste plaats moeten we hier de afdeling Brugge feliciteren voor de grote inspanning welke ze heeft geleverd in 1961 bij het aanwerven van nieuwe leden. Van 13 leden in 1960 kwam deze afdeling tot 28 leden in

1961 t.t.z. een verhoging van meer dan 100 %. Ondanks de moeilijkheden welke we in het jaar 1961 ondervonden en welke op een bepaald ogenblik dreigden catastrofaal te worden kunnen we U daardoor en ook door het feit dat in de andere afdelingen een extra-inspanning werd gedaan, een gunstig rapport voorleggen. Op het einde van 1960 telden we 412 leden. Einde 1961 waren we met 476, hetgeen een verhoging van ongeveer 15 % daarstelt. Het staat echter vast dat de aanwervingsmogelijkheden nog groot zijn en met de hulp van allen, beheerders en leden kunnen nog een groot aantal verzamelaars aansluiten, ja zelfs volledige groepen welke zelfs nog het bestaan van onze Genootschap niet kennen.

De grote moeilijkheid was, in december laatstleden, het eindigen van het contract met onze drukker. Wij willen hier dan ook een dank toezeggen aan hem die gedurende meer dan 10 jaren een mecenas voor onze groepering is geweest.

De publicatie van ons maandblad onder dezelfde voorwaarden voortzetten was onmogelijk en heeft ons verplicht de bijdrage voor 1962 te verhogen. We kunnen echter zeggen dat ons maandblad van 224 bladzijden (bijvoegsels bijgerekend) gestegen is tot $\pm$ 250 voor 1960 en 1961, met een zekere achteruitgang in het laatste jaar, dit vooral door de reeds genoemde moeilijkheden. Wat er ook van zij, voor 1962 voorzien we een totaal van ongeveer 300 bladzijden.

Een tweede moeilijkheid waarvoor we ons geplaatst zagen was het laat-tijdig verschijnen van ons maandblad. Deze hersenschim heeft een einde genomen. Inderdaad het maandblad van april is U toegekomen voor de huidige vergadering.

Teneinde ons blad nog te verbeteren hebben we een redactiegroep opgericht. Zoals reeds in het maandblad gezegd is dhr. De Mey zich bij de twee secretarissen komen voegen. De vele diensten welke ons ondertussen door dhr. De Mey werden bewezen verdienen dan ook dat U er in toestemt hem als vast lid van de redactie op te nemen.

Op zekere briefwisseling heeft het secretariaat nog niet kunnen antwoorden. We rekenen echter op Uw blijken van begrip. We kunnen aan het secretariaat slechts deze tijd besteden welke ons door onze vrije uren wordt gegeven. Ieder lid van de beheerraad vervult zijn taak naar goedvermogen... en de tijd dat we slechts 80 leden telden met een maandblad van 8 bladzijden ligt niet zo ver van ons af.

Ik heb hier in mijn persoonlijke naam nog een zeer aangename taak te vervullen. Sedert april vorig jaar vervult dhr. Dewit de functie van algemeen secretaris, in vervanging van dhr. Clabau. Ik wens hem hier in mijn persoonlijke naam te feliciteren voor de reeds door hem verwezenlijkte prestaties.

...Applaus door de vergadering.

Voor wat mezelf betreft, zoals ik bij het aanvaarden van mijn functie heb beloofd, zal ik steeds trachten onze gemeenschappelijke belangen te verdedigen.

Ik hoop dan ook dat we einde 1962 de kaap der 500 leden zullen over-

schrijden. ... Ik dank voor Uw aandacht...»

Daarna wordt het verslag in de Franse taal gegeven door de algemene secretaris (zie daar).

De Voorzitter geeft dan lezing van een brief van dhr. de Martelaere, stichter van het Genootschap, welke belet was deze vergadering bij te wonen.

Het woord wordt dan verleend aan M. Ausselet welke de vergadering toespreekt in naam van de Waalse verzamelaars. Hij laat opmerken dat het merkwaardig is dat het percentage aanwezigen op deze vergadering in verhouding met het aantal leden zeer hoog ligt, feit waarop we terecht fier mogen zijn. Hij brengt hulde aan de redactie voor de grote vooruitgang welke werd geboekt bij het uitgeven van het maandblad. De afdeling Charleroi, gaat spreker verder, is in volle bloei en telt nu 27 leden, dit is ook mogelijk in de andere streken van Wallonië, o.a. in Luik. Spreker stelt voor dat door de afdeling Charleroi in deze stad een tentoonstelling wordt ingericht, welke het begin zou zijn tot oprichting van een afdeling aldaar.

Het woord wordt dan genomen door de bibliothecaris, dhr. Levie welke vooral aandacht vraagt voor de aanwinsten van onze bibliotheek. Om hem toe te laten de bibliotheek nog meer uit te breiden vraagt de heer Levie om hem nogmaals de som van 5000,- B Fr. ter beschikking te stellen. Na een tussenkomen van de voorzitter wordt tenslotte de nog voorhanden som terug afgerond tot 5000, — B Fr. en wordt een crediet ter beschikking van de beheerraad gesteld van 3000,— B Fr. welke er desgevallend over zal beslissen of het nodig is deze som ter aankoop van boeken te besteden.

De vergadering geeft dan volmacht aan de redactie voor wat betreft het maandblad en de daarmee samenhangende punten.

De voorzitter vraagt nog aan de aanwezige leden een bijkomende inspanning te doen om het aantal leden te verhogen en niets onverlet te laten om onze vereniging te doen uitgroeien.

Er wordt dan overgegaan tot de veiling van de partij van 32 goudstukken waarbij verscheidene leden enkele stukken meer aan hun verzameling konden toevoegen.

Na het sluiten van de vergadering werd nog druk geroild en menig stuk veranderde, tot ieders voldoening, van eigenaar

Het was een enige dag elke nog lang zal naleven in ieders herinnering.

NOUVELLES DES SECTIONS

NIEUWS VAN DE AFDELINGEN

AFDELING ZUID-WEST-VLAANDEREN

Vergadering van 18 februari 1962.

Zoals steeds vangt onze bijeenkomst om 16 h. stipt aan. Voor de eerste maal in 1962 was er heel wat nieuws te melden en vooral de verhoging van het lidgeld lokte commentaar uit. Tenslotte raakte toch alles in kannen en kruiken. Afdelingsleider Nuijttens hield dan een spreekbeurt over «De groot-zilveren munten van Frankrijk met betrekking op Béarn van Louis XIV tot Louis XVI». De voordracht werd zeer aandachtig gevolgd en er werd heel wat uit geleerd. Na een bespreking van de tekst welke men in het maandblad wenst te zien en na de behandeling van een paar zaken van innerlijke aard, waarbij dhr. G. Debacker en A. D'Hulster als toezichters-beheerders werden verkozen, werd overgegaan tot de ruilbeurs welke dan ook het slot van deze vergadering was.

Vergadering van 18 maart 1962

Voor een 30-tal aanwezigen werd door dhr. P. Maes een spreekbeurt gehouden met als onderwerp «De staat van bewaring van munten». Deze voordracht elke zowel bij de beginnende als bij de gevorderde verzamelaar in de smaak viel, oogstte een welverdiend applaus vanwege de aanwezigen. Na enkele nieuwsjes en na een drukke ruilbeurs werd dan deze bijeenkomst besloten.

AFDELING ANTWERPEN

Vergadering van 14 april 1962.

22 aanwezigen.

Na drukke ruil vangt de vergadering aan te 15,40 h. onder leiding van de Heer De Baeck. Hij verwelkomt de Heer Mastbooms als nieuw lid welke een algemene verzameling heeft met als bijzonderheid, medailles.

De voorzitter vraagt dan dat er in de toekomst meer aandacht zou besteed worden aan de plaatselijke tentoonstelling der 2e vergadering.

De hoofdschotel wordt verzorgd door de voorzitter der afd. Brussel, de Heer Clabau, met als onderwerp : BELEGMUNTEN.

Deze speciale tak in de numismatiek is uiteraard minder actueel gezien het beperkt aantal stukken en de korte duur van omloop.

Men verbond zich na de buitengewone gebeurtenissen deze munten terug door normaal gangbare stukken te vervangen. Ze bestaan in goud, zilver en andere metalen, zelfs in papier, leder, enz. en hebben zeer verschillende vormen. Sommigen zijn uit goud- en zilver vaatwerk gesneden (16e eeuw). Op zekere stukken komen de beelden van de bezetter, zijn naam of de twee samen voor.

De spreker toont ons dan een prachtige kollektie van belegmunten in goud, zilver en brons gaande van de 17e eeuw tot Napoleon.

SECTION DE CHARLEROI .

Procès-verbal de la réunion du 18 mars 1962.

La séance est ouverte à 10h1/4 sous la Présidence de M. Terroir, le Président M. Ausselet étant à la réunion de Cercle Royal de Numismatique à Bruxelles.

13 membres sont présents.

Le secrétaire donne lecture d'une lettre assez savoureuse reçue de la Banque du Viet-Nam à Saïgon, invitant la Section à déléguer quelqu'un afin de pouvoir retirer à ses guichets les nouvelles pièces de 50 su.

L'assemblée, et en particulier les membres s'intéressant aux monnaies en or, spécialement royales françaises, commentent les résultats inattendus de la dernière vente publique organisée à Paris, et dont les prix ont atteint des chiffres à peine croyables.

Une lettre de remerciements est adressée à l'Administration des Monnaies des Iles de Jersey et Guernesey, pour leur gracieux geste du mois précédent.

Rien de neuf n'est signalé au Service F.D.C., et l'on espère bientôt des nouvelles d'Afrique du Sud.

Après quelques échanges entre les membres, la séance est levée à 12 h.

SECTION DE BRUXELLES

Assemblée du jeudi 1er mars 1962.

Le président Clabau ouvre la séance à 20 heures. 36 membres sont présents.

Sont excusés : M.M. Devos, Larcier, Magain et Van Leynseele.

L'accent est placé sur le progrès des effectifs sociétaires. La CENTAINE est largement dépassé et dix nouveaux membres ont été affiliés. Les propagandistes et les affiliés sont remerciés et félicités à la fois.

L'Exposition Numismatique projetée s'organise lentement mais sûrement. **Deux nouvelles inscriptions** sont enregistrées. **Les inscriptions seront clôturées le 31 mars 1962.**

Le programme annuel des conférences est mis au point et des nouveaux candidats s'ajoutent qui sont priés de confirmer date et objet.

On rappelle **que tous les fascicules parus de 1958 à 1961 du Catalogue HERSENS (monnaies belges) peuvent encore être** obtenus au prix de 100 F plus 5 frs **de frais d'expédition. Il ne reste plus** que quelques exemplaires. Versez **au C.C.P. 32.53.32 des Numismates** de Bruxelles et Environs.

Le «tirage au sort» pour l'octroi des pièces d'argent modernes, grecques, romaines, médailles et autres objets numismatiques fait une dizaine d'heures.

Les émissions, ventes et autres communications numismatiques sont faites et traitées avant que le Président Clabau entame sa causerie sur les monnaies obsidionales.

Consis et précis, donnant des idées claires et générales sur le sujet, l'exposé est bien accueilli. **La circulation** des matières intuitives, une vingtaine de **pièces de siège, provoque un vif** intérêt. Le tout avait duré une trentaine de minutes, et le conférencier fut vivement applaudi par l'Assemblée.

Le Vice-Président, Maître COLAERT, en quelques mots bien choisis remercia le Président pour son exposé qui avait certainement éclairé de nombreux numismates sur des données peu connues et traitant de matières fort rares.

Il est encore communiqué que l'Assemblée Générale de l'Alliance se tiendra à Bruges, le 8 avril prochain. Des renseignements détaillés paraîtront dans le bulletin de l'Alliance.

La séance est levée à 21,30 h., et les échanges continuent encore fort tard.

On nous annonce le décès de Monsieur Gilbert Brissinck survenu, à Ostende, dans sa 62e année, membre de l'Alliance depuis plusieurs années et ex-président de l'ancienne section d'Ostende.
Nous présentons nos sincères condoléances à la famille.

COIN DU COLLECTIONNEUR

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Zoek van het Keuls tijdschrift : «Das Fenster» de thema's (nummers) : I tot en met VI, IX, XI, XV, XXII, XXVII en XXXII.

Beschik over enkele latere dubbels.

Schrijven aan : Pittoors. P.F.J., Zonstraat, 83, Borgerhout.

... ..

A échanger :

— Jeton octogonal français - 1831 auteur : Domard. F.D.C.

Recto : Mercure assis, tourné vers la gauche, tenant de la main droite un caducée. En face, la balance de la Justice. Derrière lui, les tables de la loi.

Verso : «Commissaires experts du Gouvernement. Loi du 27 juillet 1822».

— Jeton français - 1822 - auteur : A. Patey. T.B.

Recto : «Comité des expertises».

Verso : «Ministère du commerce et de l'industrie. Loi du 27 juillet 1822».

— Poids monétaire du franc d'Henri III (France) T.B.

Recto : Croix.

— Pièce satirique contre Napoléon III. - 1870 - T.B.

Recto : Napoléon avec casque à pointe. «Napoléon le Misérable -

2 décembre».

Verso : Oiseau, ailes ouvertes. - «Vampire de la France - Sedan - 2 septembre 1870».

Réponse assurée à toute offre sérieuse.

Ecrire à : E. Corbisier. 108, rue Verbist, Bruxelles III.

... ..

Zoek te ruilen of te kopen : munten van engelse kolonies.

schrijven aan Cuypers : Luitenant Lippenslaan 36 BORGERHOUD.

... ..

Désire acheter vieilles monnaies suédoises et norvégiennes en or, argent ou cuivre. Recherche couronnes et monnaies en or du monde entier. Peut offrir toutes pièces modernes suédoises, réf. cat. Yeoman.

Wens te kopen oude munten van Zweden en Noorwegen in goud, zilver, brons, koper. Zoek kronen en gouden munten van de hele wereld. Kan alle moderne Zweedse munten aanbieden, ref. cat Yeoman.

Ecrire à : Lars - Magnus Björkquist, Rob. Almströmsgat, 3, Stockholm Va. Schrijven aan : zie hierboven.

NOS MUSEES DE PROVINCE. II.

Musée Provincial Gallo-Romain . TONGRES

1) **Le Musée Provincial Gallo-Romain** de Tongres possède une collection de **monnaies gallo-romaines** qui est surtout intéressante parce qu'elle est **quasi-intégralement locale**.

En effet, l'ancienne **collection Gallo-Romaine de la Société** Royale Scientifique et Littéraire du Limbourg ($\pm$ **Société d'archéologie locale**) qui a été cédée à la Province il y a quelques années, comprend environ 2.000 pièces de monnaies allant du début du 1er siècle au début du Vème siècle, plus quelques pièces gauloises. Cette collection a été constituée au cours des années par suite de fouilles, dons et achats depuis que la Société existe, soit 1851.

A cette collection est venu s'ajouter le médailler personnel gallo-romain du Baron de SCHAETZEN, Conservateur, cédé au musée en 1959 et qui comprend environ 4.500 monnaies romaines (plus quelques gauloises du type AVANCIA).

La moitié environ de cette collection provient de l'ancienne collection de feu Mr. HUYBRIGTS, brûlée par les Allemands en 1914 (donc retirée de l'incendie) et d'une petite collection locale. L'autre moitié, provenant d'achats, dons locaux, et fouilles personnelles. Le fleuron de cette collection est sans conteste le beau médaillon de Commode frappé à Mytilène.

Le musée possède de 6 à 7.000 pièces romaines dont il n'existe un inventaire que pour l'ancienne collection de SCHAETZEN, mais rien n'a

encore été publié.

II) La Société Royale Scientifique et Littéraire du Limbourg (S.S.L.L.) qui a donc cédé sa collection de monnaies romaines au Musée Gallo-Romain de Tongres, possède toujours sa collection de monnaies du Moyen-âge qui se compose :

A) D'un lot de monnaies faisant partie d'une trouvaille faite à Liège vers 1930 et datant du XIVe siècle (Brabançonnaises)

B) Une collection de monnaies de la Principauté de Liège qui a fait l'objet d'un classement.

C) Un mélange de pièces étrangères du moyen-âge.

Le groupe B sera bientôt exposé dans le nouveau Musée Communal qui sera installé au rez-de-chaussée de l'Hotel de ville.

Baron de SCHAETZEN
Conservateur du Musée

Les articles signés n'engagent que la responsabilité
de leur auteur.

De ondertekende artikels verschijnen onder de
verantwoordelijkheid van de auteur.

EEN WOORDJE OVER DE GROOT-ZILVEREN MUNTEN VAN LOUIS XIV TOT LOUIS XVI, VERWIJZEND NAAR BEARN

Met Louis XIII verschijnen in Frankrijk vanaf 1642 groot-zilveren munten, ter waarde van 60 Sols, om later, onder Louis XIV, XV en XVI, hun waarde te zien omzetten in de ons méér bekende benaming van «écu de 4 5 of 6 Livres», dit volgens de tijdsomstandigheden.

Wanneer wij een dergelijke munt nu bekijken, dan wordt onze aandacht getrokken naar het er op voorkomende wapenschild, dat kan zijn : ofwel drie lelies (in dit geval verwijst het naar Frankrijk zelf), ofwel het reeds vernoemde plus dat van Navarra, een vierkant, gedeeld door een + kruis en een X kruis en nog van de nodige bollen voorzien), ofwel het wapen van Frankrijk, dat van Navarra en ook nog dat van Béarn, t.t.z. twee boven elkaar geplaatste koeien, terwijl men ook nog schuin lopende balken van links naar rechts kan hebben, met beide eerste samengewerkt en dan verwijst de uitgave naar Vlaanderen, beter bekend als de «Carambole». Maar deze maal wil ik het hebben, over de munten waar zowel de wapens van Frankrijk, Navarra en Béarn op voorkomen en de latere wijzigingen, om te verwijzen naar ons mogelijk nog onbekende type.

Met de uitgave van Louis XIV van 1651 tot 1656 verschijnt bij het type «met de lange krul» vooreerst het drievoudige wapenschild, een tweede uitgave volgt in 1668 tot 1673 bij het «jong-buste-type», gevolgd door een derde uitgave in 1680 tot 1686 bij het «parlement-type», om een vier-

de uitgave te krijgen in 1693 en 1694 van het «palm»-type, dat door een vijfde uitgave wordt opgevolgd in 1701 en 1702 met het type «aux insignes», om een zesde uitgave te kennen moeten wij naar 1704 verwijzen met het type «aux 8 L» daarmede stopt de uitgifte voor de groot zilveren munten, waar alles waarneembaar is door middel van de er op voorkomen-de wapenschilden.

Bij de uitgiften van Louis XVI, komt wederom de uitgifte voor Bearn voor, zij het deze maal zo : de tekst van de voorzijde is gewijzigd en er is aan toegevoegd, DB, door elkaar gewerkt en dat zeggen wil DUC BEARN, ook is deze munt steeds te Pau geslagen, met als teken een koe, op de keerzijde waarneembaar.

In feite mogen wij dus aannemen, dat Louis XIV de munten sloeg met de wapenschilden als herkenningsteken, terwijl bij Louis XVI wij het in de titel moeten opzoeken.

Gezien de mij bekende standaardwerken over deze munten, zij het nu Hoffman, Ciani, Wayte Raymond en Davenport, helemaal niets voor Louis XV vermelden, deed het mij dan ook vreemd aan wanneer ik toch munten voor Louis XV vond met vermelding van de titel Bearne, zij het dan als deze soort welke bij Louis XVI voorkomen, dus met vermelding in de tekst.

Zo kan ik nu reeds met zekerheid aantonen, dat van dit type bestaan, zowel de uitgave van 1726 tot 1740 «type aux lauriers», de uitgifte van 1740 tot 1770, type «aux bandeau» en de uitgifte van 1770 tot 1774 «bekend als het type vieille tête», zo dat het uitkomt dat een verzamelaar van dergelijke munten, niet genoeg kan nemen met deze 3 verschillende typen, maar er deze met verandering van titel moet bijnemen, zodat het aantal tot zes stijgt om compleet te zijn.

Gezien ik echter bij de vijf voorgaande typen van munten onder Louis XV geslagen, dat tot op heden niet kon ontdekken, durf ik dan ook tot op heden niet met zekerheid zeggen, dat ze ook in deze vorm bestaan, maar ik vermoed echter dat ze wel met deze titel verandering zou bestaan en daarom verzoek ik U, verzamelaar zo U groot zilveren munten van Louis XV bezit, uitgegeven van 1715 tot 1725, ze na te zien en mochten er dan wel in deze zin voorkomen het mij te melden, liefst met afdruk, opdat wij een vervollediging zouden kunnen voegen aan de numismatiek, waar de studie nooit ophoud, en wij dan ook nog mogelijks tot het inzicht zouden moeten komen dat wij voor Louis XV niet met acht, maar 16 typen moeten bij elkaar krijgen, voor wij zouden kunnen zeggen, dat wij dit gedeelte alvast «volgens type» compleet bezitten.

M. NUIJTENS.

ECHOS DU MONDE NUMISMATIQUE

FRANCE :

Voici quelques renseignements complémentaires au sujet des monnaies lourdes.

1) Pour les pièces de 1 et 5 centimes il a été fixé un plafond d'émission de 45.000.000 NF pour l'ensemble de ces pièces

2) Il n'y a pas eu de concours pour l'établissement du modèle de ces pièces. Le type en est conforme en vertu des dispositions de l'article 2 de l'arrêté du Ministre des Finances du 22/12/59, au modèle exécuté par l'atelier de gravure de l'Administration des Monnaies.

3) La Monnaie de Paris a livré à l'Institut d'émission :

— en 1959 : 5.575.500 pièces de 1 NF
1.637.000 pièces de 5 NF
-- en 1960 : 394.014.500 pièces de 1 NF
53.153.000 pièces de 5 NF
-- en 1961 : 122.026.306 pièces de 1 NF
15.340.000 pièces de 5 NF

4) La frappe des pièces de 5 centimes est déjà en cours, celle des pièces de 10,20 et 50 centimes commencera au mois de mai.

ALGERIE :

Dans le journal «LE SOIR» du 7 mars 1962 on pouvait lire qu'une monnaie à l'emblème de l'O.A.S. circulait dans la région d'Orléansville. La description de cette monnaie n'est pas donnée, c'est pourquoi je saurais gré à ceux de nos membres qui pourraient me fournir des renseignements à ce sujet. (De Mey Jean, 77, dries. Watermael-Belgique). Cette demande de mise au courant de l'actualité est valable pour toutes autres pièces et de n'importe quel pays.

BELGIQUE :

La maison Delmonte (48, rue des Chartreux, Bruxelles vient de mettre en vente un catalogue des monnaies belges (1815-1914) et de l'Etat Indépendant du Congo au prix de 100 francs.

Ce catalogue donne un classement par dénomination, outre les renseignements concernant le poids et l'alliage des métaux, il renseigne également leur nombre de frappe et leur valeur marchande actuelle.

BELGIQUE

Notre collection nationale s'est enrichie de 93 monnaies des Pays-Bas (71 Brabant, 13 Flandre, 4 Tournai, 3 Liège, 1 Hainaut et 1 Gueldre). Notons parmi ces pièces, un liard d'argent (Albert - Isabelle) frappé à Anvers (VG-H. 318-1). Cette pièce n'était connue que par quelques exemplaires mal conservés qui ne permettaient pas de reconstituer complètement les légendes. L'exemplaire acquis a des légendes complètes. Signalons encore un essai de poids double du liard de Charles II frappé en 1685 à Bruxelles, ainsi que les pièces suivantes, représentant les seuls exemplaires conservés dans une collection publique : Brabant : Albert et Isabelle, 1/2 patard 1617 Bruxelles. Philippe IV Ducaton 1623 Bruxelles, 1/2 Patagon 1635 Maastricht et 1650 Bruxelles. Charles II ducaton 1671 Anvers, Patagon 1668 Bruxelles Flandre : Charles Quint, Vlieger 1543 Bruges. Philippe IV escalins de 1638 et 1651 Bruges.

(Extrait du Bulletin de la Bibliothèque Royale no 3, 1962.)

BELGIQUE :

La banque Nationale qui vient d'émettre un nouveau billet de 1.000 francs (Mercator) prévoit également dans un proche avenir l'émission de coupures de 500 et de 100 francs. D'un modèle plus réduit que nos billets actuels, ceux-ci ne seraient plus à l'effigie des membres de la dynastie, mais le buste du roi Baudouin apparaîtrait dans le filigrane. Ce seraient des artistes italiens qui se chargeraient d'effectuer les dessins de ces billets dont les autres caractéristiques nous sont inconnus pour le moment.

KATANGA :

L'office culturel et économique du Katanga m'a confirmé que la pièce de 5 francs (dont il existe actuellement des exemplaires en or), est frappée en cuivre afin de circuler au Katanga sous sa valeur nominale.

Depuis le 26 février, la Banque nationale du Katanga met des nouveaux billets de 1.000 francs en circulation. Les anciens billets ne seront pas retirés et circuleront donc concurremment avec les nouveaux.

Voici quelques caractéristiques de ces nouvelles coupures.

D/. Récolte du coton

R/. Rosace masqués katangais.

Filigrane : tête d'éléphant. Format : 75 mm. x 156 mm. Teinte dominante : bleu.

U.S.A. :

Un organisme privé va émettre une série de 12 médailles dédiées aux «Héros de la paix». Une première médaille vient de sortir, elle est consacrée à Dag Hamarskjold.

D/. Le secrétaire de l'O.N.U. de face ; au dessus, son nom.

R/. En plein champ, AN INSPIRING LIFE OF SERVICE TO HIS FELLOW MEN LEADERSHIP IN WORLD AFFAIRS SACRIFICE IN THE CALL OF DUTY 1905 - 1961. En dessous, un cercle portant l'inscription : HERO OF PEACE et une branche de laurier.

Cette médaille est frappée en bronze, en argent (10.000 exemp. numérotés), et en platine (25 exemplaires).

BELGIQUE :

Variante inédite : 2 Cent 1857 sans la signature BRAEMT. Collection Doguet.

Jean DEMEY

ECHOS

VALSE GOUDEN VIJFJES IN NEDERLAND

De schaarse en dure gouden vijfjes zijn de laatste tijd opvallend minder schaars geworden. Een stroom van nagemaakte gouden vijfjes - nieuw maar met het jaartal 1912 - blijkt uit het buitenland ons land binnen te

komen en deels te goeder trouw maar ook deels niet te goeder trouw als «echt» aan het Nederlandse publiek te worden verkocht. Blijkbaar omdat de kwestie van de handel in nagemaakte gouden munten juridisch zo moeilijk te «grijpen» is, schijnt er door officiële instanties in feite niets tegen deze handel te worden ondernomen. Zelfs een waarschuwing bleef tot dusverre achterwege.

De kenmerken van deze vervalsingen zijn de volgende :

Naast het verschil in kleur - de namaaksels zijn wat rood-goud - zijn er meerdere kleine verschillen aan te wijzen. In het algemeen heeft het valse exemplaar minder reliëf, hetgeen vooral te zien is aan de rand van de munt, waarvan de pareltjes en de buiten-kartel bij het nagemaakte exemplaar vrij vlak zijn. Ook de pareltjes van de kroon zijn onregelmatig en aan de onderkanten van de zijbogen zijn de pareltjes zelfs vervangen door vrij grove versieringen. Het meest duidelijke kenmerk voor de aarzelande leek is ongetwijfeld het ontbreken van een punt in de ruitjes naast het jaartal 1912 bij de nagemaakte exemplaren. De echte hebben duidelijk een punt in het midden van deze ruitjes.

(De Telegraaf - Nederland)

SPINK & SON, LTD.

5, 6 & 7 King Street, St. James 's, London, S.W.I.

announce the following new publications :

Introduction à la Numismatique Byzantine, by Dr. Henry Longuet.

6¼ x 9¾ ins. 158 pages, XXIV plates. Cloth. 70 shillings.

The first new book on the Byzantine series for 30 years.

Catalogue of Papal Medals.

5 ½ x 8 ½ ins. 123 pages, card covers. 17s 6 d.

A reprint of the original standard catalogue of 1898, still the only useful quick-reference work on the series.

The Coinage of South Germany in the Thirteenth Century, by Dr. D. M. Metcalf.

9 ½ x 7 ¼ ins. 79 pages, illustrations. 21 maps, diagrams etc, card covers. 21 shillings.

A close and erudite study of an important European series.

Medals Awarded to North American Indian Chiefs, by M. A. Jamieson.

8 ½ x 5 ¼ ins. 66 pages. fully illustrated, card covers. 42 shillings.

A reprint of the original work, first published in 1936.

INLEIDING TOT DE LATIJNSE MUNTUNIE

(vervolg)

De wettelijke verhouding tussen goud en zilver werd vastgesteld op 1 gram goud is gelijk aan 15,50 gram zilver of 4,5 gram fijn zilver per frank tegen 0,2903 gram fijn goud. Dit gold enkel voor de stukken van 5 frank in zilver. Ook werden standaardmaten vastgelegd voor gelijkwaardige munten.

De kleinmunten in zilver zijn van lager gehalte, dit om te beletten dat ze naar andere landen zouden uitgevoerd worden. Ze mochten nochtans in beperkte hoeveelheden geslagen worden daar deze niet hun volle metaalwaarde genoten. Elk land werd gemachtigd voor 6 frank kleinmunten in zilver per inwoner aan te munten (stukken van 2 Fr, 1 Fr, en 50 Centiem voor Frankrijk, België en Zwitserland). In Italië droegen deze munten de naam van Lire en in Griekenland de naam van Drachme. De staten bleven vrij, stukken uit billon, cupro-nikkel, koper of brons voor binnenlands gebruik aan te munten.

Stukken in frank lire of drachme uitgedrukt	Metaal	Gewicht in gram	gehalte in 1000-sten	Diameter in mm
100	Goud	32,25806	900	35
50		16,12903		28
20		6,45161		21
10		3,22580		19
5		1,61290		17
5	Zilver	25,0	835	37
2		10,0		27
1		5,0		23
0,50		2,5		18
0,20		1,0		16

Dit laatste stuk, door al de staten niet aangemunt, werd dan ook niet vrij in al de staten van de Unie aangenomen.

De Latijnse Muntunie werd geen goede zaak. Van 1867 af werd reeds een Franse commissie samengesteld om de goudstandaard aan te bevelen. Van dit jaar af was de waarde van het zilver ook weer aan de zwakke kant. Het aanmunten van zilver gaf grote aanwinsten. Het goud werd naar het buitenland gezonden tegen aankopen van zilver... en de aanmunting van zilver werd zo hoog dat men van 1873 af, om te beletten dat al het goud alhier zou verdwijnen, de vrije aanmunting van zilver moest verbieden.

In 1878 werd de aanmunting van zilver volledig geschorst in al de landen van de LMU, toestand die, «de facto» het einde van het bimetallis-

me voltrok, maar nog niet «de jure». Vanaf 1893 werd het vrije verkeer van de kleinmunten dan ook gedeeltelijk geschorst tussen Italië en de andere landen, in 1848 tussen Griekenland en de andere landen.

Het zilver werd steeds goedkoper en de waarde ervan daalde zo laag dat de commerciële waarde van het zilveragehalte van een 5-frankstuk, (dat toen onze zilveren standaard was), op minder dan de helft gevallen was.

De bankbiljetten door de Nationale Bank uitgegeven hadden slechts in 1914 dekking van circa 10 % goud. Het is met zo een slechte financiële toestand dat België in de oorlog van 1914 moest treden.

Na de oorlog werden dan nog meer dan 6 milliard Mark die de bevolking bezat, gans uitbetaald tegen 1,25 Fr. per mark.

De inflatie was volledig en onze frank verloor successief zijn waarde. Onze aangemunte speciën in zilver en goud stegen snel boven hun officiële pariteit en werden door het publiek ingehouden.

De Latijnse Muntunie, welke praktisch sedert een hele tijd was geschorst werd officieel ontbonden op 26 december 1925.

Welke zijn de munten in goud en zilver die vrij omloop hadden in onze gewesten ?

Een boek over de Zwitserse numismatiek, geschreven door Dr. F. X. Weissenrieder van St. Gallen, zegt ons het volgende :

«...Wenn auch die Schweiz bis 1883 keine landeseigenen Goldmünzen definitiever Prägung bezats, so zirkulierten doch auch bei uns 20 Franken Goldstücke der anderen Unionstaaten. Die Hauptkasse der Schweizerischen Nationalbank in Bern besitzt eine solche Sammlung von Goldstücken mit :

- 15 verschiedene Typen von Frankreich
- 14 verschiedene Typen von Italien
- 3 verschiedene Typen von Belgien
- 2 verschiedene Typen von Griechenland...

Volgens mijn opsomming van het bestaande, is echter deze verzameling niet volledig.

De munten van de Vatikaanstaat, werden nooit door de LMU officieel aangenomen, alhoewel ze regelmatig in omloop gevonden werden en door het publiek aangenomen. In Zwitserland werd de Bundesrat verplicht de openbare kassen te verwittigen dat zij de munten van het Vatikan niet meer mochten aannemen aangezien de invoer van deze munten te groot was ; meer dan 1 miljoen zilveren lire werden naar Rome teruggevoerd.

Wat de zilverstukken betreft, geef ik U hieronder een tabel, uitgegeven door Weissenrieder, met de naar zijn mening in de Unie toegelaten stukken. U kunt bemerken dat de Belgische monetaire medaille van het huwelijk van Leopold II, als een munt wordt beschouwd.

Mijn inziens is deze tabel niet volledig, vooral voor de Italiaanse en de Griekse kleinmunten, waarvan niet wordt gesproken.

Er bestaan immers stukken van 50 lepta en 2 drachma, die in deze op-

somming ontbreken.

Weissenrieder maakt een opsomming van de zilveren munten :

- 17 munten voor België
- 27 munten voor Frankrijk
- 7 munten voor Italië
- 2 munten voor Griekenland
- 5 munten voor Zwitserland.

Ziehier ten andere deze tabel :

Dr. F. X. Weissenrieder - St. Gallen
100 Jahre schweizerisches Münzwezen (1850-1950)
Buchdruckerei E. Kalberer, «Thur-Verlag», Bazenheid (St. Gallen)

Originele Duitse tekst uitleg in het Nederlands
Tafel VII. België (17 Stück)

Leopold I	5 Francs	1848	
Leopold I	(ohne Nennwert)	1853	Stuk van 5 Frank van het huwelijk van Leopold II
Leopold I	5 F	1849	
Leopold II	2 F	1869	
Leopold I u. II	2 F	1830/80	
Leopold II	2 F	1866	
Leopold II	2 FRANCS	1904	(Frans stuk)
Albert I	2 FRANK	1911	(Vlaams stuk)
Leop. I u. II	1 F	1830/80	
Leopold II	1 FRANK	1909	Voorz./Frans - Keerz./Vlaams (x)
Leopold II	1 F	1886	(Vlaamse tekst)
Leopold II	50 Cs	1881	(Franse tekst)
Leopold II	1 FRANC	1909	Voorz./Vlaams - Keerz./Frans (x)
Leopold II	50 Cts	1901	Vlaamse tekst (Keerz. met leeuw)
Leopold II	50 CENTs	1907	Franse tekst
Albert	1 Franc	1910	Franse tekst
Albert	50 CENTs	1912	Franse tekst

(x) Valse naastelkanderplaatsing van tekst

Tafel VIII. Frankreich I (12 Stück)

Bonaparte I ^r Consul	5 FRANCS	AN XI	
NAPOLEON I	5 FRANCS	AN 13	
NAPOLEON I	5 FRANCS	1808	
NAPOLEON I	5 FRANCS	1812	
LOUIS XVIII	5 FRANCS	1814	
LOUIS XVIII	5 FRANCS	1821	
CHARLES X	5 F	1825	
LOUIS PHILIPPE I	5 FRANCS	1830	
LOUIS PHILIPPE I	5 FRANCS	1848	
LOUIS PHILIPPE	5 FRANCS	1830	(Sohne Reg.-Zahl
2. REPUBLIK	5 FRANCS	1848	Reus en 2 vrouwen
2. REPUBLIK	5 FRANCS	1851	Cérès

Tafel VIII. Frankreich II (15 Stück)

Louis Nap. Bonaparte	5 FRANCS	1852	
NAPOLEON III	5 F.	1856	(niet-gelauwerd hoofd)
NAPOLEON III	5 F.	1870	(gelauwerd hoofd)
3. REPUBLIK	5 FRANCS	1870	(Cérès)
3. REPUBLIK	5 FRANCS	1873	(Reus en 2 vrouwen)
NAPOLEON III	2 F	1866	(gelauwerd hoofd)
3. REPUBLIK	2 FRANCS	1870	(Cérès)
3. REPUBLIK	2 FRANCS	1872	
			(Cérès. Kz : LIBERTE-EGALITE-FR)
3. REPUBLIK	2 FRANCS	1901	(Zaaister)
NAPOLEON III	1 F	1867	(gelauwerd hoofd)
3. REPUBLIK	1 FRANC	1881	
			(Cérès. Kz : LIBERTE-EGALITE-FR)
3. REPUBLIK	1 FRANC	1898	(Zaaister)
NAPOLEON III	50 CENT.	1865	(gelauwerd hoofd.)
3. REPUBLIK	50 CENT.	1882	
			(Cérès. Kz : LIBERTE-EGALITE-FRAT)
3. REPUBLIK	50 CENT.	1898	(Zaaister)

Tafel X. Italien, Griechenland, Schweiz.

Italien (Königreiche Italien und Sardinien) 7 Stück)

NAPOLEON (K. 1)	5 Lira	1808	K.1 = Königr. Italien
VIKTOR EMANUEL (K.S.)	L. 5	1820	K.S. = Königr. Sardinien
KARL FELIX (K.S.)	L. 5	1830	
CARL ALBERT (K.S.)	L. 5	1832	
VIKTOR EMMANUEL II (K.S.)	L. 5	1850	
VIKTOR EMMANUEL II (K.I.)	L. 5	1870	
UMBERTO I (K.I.)	L. 5	1879	

Griekenland (2 Stück)

GEORG I	5 APAXMAI	1876	
GEORG I	1 APAXMH	1868	

Schweiz (5 Stück) (x)

HELVETIA (Sitzend)	5 Fr.	1850	
Conf. Helvetica «Libertas»	5 F	1888	
			Vrouwenhoofd de vrijheid voorstellende, links
HELVETIA stehend	1 Fr.	1875	
HELVETIA stehend	2 Fr.	1874	
HELVETIA stehend	1/2 Fr.	1875	

(x) Bis 1878 waren auch andere Schweizermünzen vor der L.M.U. zugelassen.

Ebenso bis 1868 die alten Münzen der übrigen L.M.U.-Staaten.

Deze lijsten zijn niet volledig. Zie bv. België waar een stuk enkel in het Frans is aangegeven, een ander enkel in het Vlaams en nog andere zowel in het Frans als in het Vlaams. Zelfs een ongekende, hybride munt is er tweemaal in aangegeven ('n vergissing natuurlijk). In de overzetting van deze tekst ben ik verplicht geweest talrijke verbeteringen aan te brengen. Alles laat me veronderstellen dat de auteur van het bovengenoemd werk meer een functionaris was van het Zwitserse Financedepartement, dan wel een numismaat.

Geen enkele deelmunt van Italië wordt aangegeven in deze lijst, wat ons op een ernstige lacune wijst. Hetzelfde bij Griekenland waar andere types ontbreken, welke voldeden aan de eisen van de LMU (zie Yeoman) Trouwens, de Griekse Staat liet zijn gouden en zilveren stukken aanmunten te Parijs (zelfs de koperen stukken werden aangemunt te Parijs, Straatsburg en Bordeaux) in volle overeenkomst met de bepalingen van het verdrag.

Het is volgens mijn oordeel uiterst moeilijk, het aantal stukken per land vast te stellen dat vrij in de landen van de LMU mocht circuleren. Alles hangt er van af hoe men het verschil tussen twee types beschouwt : Voorbeeld voor Frankrijk : NAPOLEON EMPEREUR 5 FRANCS AN 12
NAPOLEON EMPEREUR 5 FRANCS AN XI
hetzelfde stuk, maar met het ene jaartal in Arabische cijfers en het andere in Romeinse cijfers. Voor mij zijn het 2 types. Weissenrieder spreekt enkel van het eerste.

Voor wat Frankrijk in het bijzonder betreft : V.G. (Victor Guilletot) geeft spijtig genoeg het zilvergehalte niet aan van de Franse stukken. Geen enkele deelmunt van Napoleon III van het niet-gekroonde type is aangegeven bij deze van Weissenrieder. De deelmunten van Napoleon III, gekroond, zijn inderdaad de eerste met een zilvergehalte van 835/1000, de deelmunten der ongekroonde Napoleon en al de kle munten vanaf het in voege komen van het Frans decimaal stelsel zijnde met een zilvergehalte van 900/1000.

In België, waren het dan ook de kle munten van Leopold II, welke de eerste waren met gehalte 835/1000, de vroegere hadden eveneens een gehalte van 900/1000. Leopold I stierf in december 1865 en het verdrag der Latijnse Muntunie werd juist in december 1865 ondertekend.

Willy Herrensens.

CATALOGUE DES MONNAIES EMISES PAR LES PROVINCES DU SUD EN REVOLTE CONTRE LEUR SOUVERAIN LEGITIME (+ Monnaies de siège).

(Duchés de BRABANT, LIMBOURG, LUXEMBOURG, Comtés de FLANDRE, ARTOIS, NAMUR, seigneurie de MALINES, et marquisat d'ANVERS, TOURNAI et CAMBRAI).

Par Jean DEMEY.

V

SIEGE DE VALENCIENNES PAR LES ESPAGNOLS 1567

Historique

La ville de Valenciennes refuse au roi d'Espagne de recevoir une garnison dans ses murs. Cette conduite lui est dictée par les nombreux réformés habitant dans ses murs et qui craignent l'inquisition. Philippe II ordonne une dernière fois que les portes de la ville lui soient ouvertes. Le comte d'Egmont et le duc d'Aerschot sont envoyés en médiateurs. Mais le chef de l'armée qui assiège la ville (Noirecarne) reçoit l'ordre de passer à l'attaque de la ville sans délai, et de forcer à l'obéissance ces sujets rebelles.

En 4 heures de temps un pan de muraille est renversé par l'artillerie espagnole. Les bourgeois de la ville effrayés proposent de rendre la ville aux conditions qui leur avaient été proposées avant l'attaque. Noirecarne refuse et ordonne à ses troupes de passer à l'assaut général.

La ville dut se rendre au merci des assiégeants. Noirecarne fit pendre 2 ministres protestants, et décapiter le gouverneur Michel Herlin et son fils. Il fit aussi supplicier de nombreux réformés. Le siège ayant rendu vivres et argent rares à Valenciennes, il fut décidé de battre monnaie. La pièce, dont on ignore le cours est la première monnaie de nécessité frappée lors des troubles aux Pays-Bas.

1)

A/. Dans le champ : Un briquet couronné posé sur une croix de bourgogne accostée de la date 15-65, dans le bas, des étincelles. **Mail. 114/1**
V.Lo.I p.94
Duby 11/1

Plomb, Uniface, Octogone irrégulier, Mod. ? . Poids ?

Selon Maillat il existeraient des exemplaires identiques en argent (p. 452 l bis) mais je me permets de douter de leur existence Maillat lui-même ne les signalait que par oui-dire.

Le briquet et la croix étaient, selon les assiégés, une preuve qu'ils n'avaient pris les armes que contre les mauvais ministres sans en vouloir au souverain même.

SIEGE DE BRED A 1577 : par les mercenaires au service du Taciturne.

Historique

Lorsque Don Juan vint chez nous en qualité de gouverneur il possédait des instructions favorables au pays. Le roi Philippe II lui avait permis d'accorder aux Belges tout ce qui était compatible avec les intérêts de la religion. Il ordonna aux troupes espagnoles de faire cesser les hostilités et invita les Etats à lui envoyer des députés de leur choix pour concentrer ensemble les moyens pour ramener la paix. Ceux-ci consultèrent Orange qui les excita à la défiance, et il leur conseilla même de s'emparer de la personne du gouverneur.

Il ajouta que si l'on entrait en pourparlers avec Don Juan, il fallait poser d'abord deux conditions préalables.

- 1) Le renvoi des soldats espagnols.
- 2) L'acceptation pure et simple de la Pacification de Gand. On comptait si peu sur une réponse favorable que les députés des provinces s'engagèrent par une nouvelle alliance (Union de Bruxelles).

Contre toute attente Don Juan accepta les conditions des Etats par l'Edit perpétuel et irrévocable signé à Marche en Famenne.

Une ère nouvelle semblait s'ouvrir pour nos malheureuses provinces. Mais tous ces espoirs s'évanouirent bientôt grâce à la politique tortueuse et mal intentionnée du Taciturne. Il refusa de souscrire aux conditions de l'Edit et fit répandre les bruits les plus sinistres parmi le peuple. D'un autre côté il s'attacha à jeter l'inquiétude et la méfiance dans l'esprit du gouverneur qui vint à craindre pour sa liberté et pour sa vie. Conformément à l'une des conditions de l'édit les troupes espagnoles et les mercenaires sortirent de la ville de Breda les 16, 17 et 18 mars 1577 la garde du château fut confiée à tort à un colonel mercenaire au service du Roi (au lieu d'un délégué des Etats). Les mercenaires ne voulurent pas quitter, sans avoir touché leur arriérés de gages.

Bloqués par une armée du Taciturne ils acceptent une transaction et évacuent complètement la ville. Le 4 octobre. Hohenlobe l'occupe aussitôt au nom du prince d'Orange. (La seigneurie de Breda lui appartenait depuis la Pacification de Gand).

Pendant ces 6 mois de siège, le magistrat avait du pouvoir à l'entretien et au besoin des allemands sous menace de voir la ville livrée au pillage et à la destruction. Faute de numéraire les autorités décidèrent de convertir toute l'argenterie en monnaie.

Il fut livré 304 pièces de 40 sols pesants 19/20 onces, et 64 pièces de 20 sols, il aurait été frappé quelques exemplaires de 10 sols en étain mais la fabrication fut arrêtée. Ces dernières pièces (20 et 10 sols) n'ont jamais été retrouvées quoique un grand nombre de faux se trouvent chaque jour

sur le marché. Cette fabrication eut lieu fin octobre. L'argent devenant très rare, il fut décidé que pour une seconde fabrication (20 septembre) le poids des pièces serait diminué. On fit donc 1064 pièces de 40 sols d'une demi once et 4.932 de 20 sols à 5 deniers. Pendant ces fabrications l'atelier clandestin dut se déplacer à plusieurs reprises pour ne pas être pillé par les mercenaires qui le cherchaient. Le magistrat décida en outre de faire frapper pour une valeur de 4.776 florins des pièces en étain de 3 et 1 sol. Lors du remboursement du numéraire il fut refondu en présence des magistrats : 670 pièces de 40 sols, 3.871 de 20 sols et pour 4.410 florins en étain.

Le remboursement réduisit la ville dans une situation financière très difficile, le conseil d'Etat résolut pour satisfaire aux dépenses ordinaires de remettre les monnaies d'argent en circulation, mais taxées cette fois à la moitié seulement. (20 sols pour la 40 et 10 pour la 20 sols). Mais devant la répugnance de la population à accepter ces plaquettes le magistrat fut forcé de s'en défaire et de les vendre au poids.

Première émission octobre 1577.

- 1) 2 florins : 304 exemplaires. 40 sols.

A/. Dans le champ, les armes de la ville. Autour,
IN - DER - NOOT - B - A - 1577

Au dessous contremarque aux armes d'orange (Cor)
Argent, Uniface, Carré aux coins arrondis, Module 56 mm.
Poids 28,8 gr. environ.

- a) Il existe des exemplaires authentiques portant au revers une gravure à la main, postérieure à l'émission.
- b) Comme pour toutes les monnaies provisoires assez rares, il circule une très grande quantité de faux, ceux-ci portent soit des contremarques de fantaisie, soit des contremarques supplémentaires, et surtout la plupart ne respectent pas le poids de ± 28 grammes et demi.

2) Florin :

Dans le champ : BRE - DAE (2 lignes). Autour : IN
NECESSITATE 1577 Les armes d'Orange comme contremarque en dessous.

Cette pièce est un faux car le florin véritable n'a pas encore été retrouvé. Il ne fut fabriqué que 64 exemplaires.
Seconde émission septembre 1577

- 3) 3 FLORINS : 1 exemplaire possible et connu. 60 sols.

A/. Dans le champ, BRE-DAE (2 lignes) autour : IN
NECESSITATE . 1577 . Une petite tour et les
armes d'Orange comme contremarque.

Or, Uniface, Carré, Module 30 mm. Poids 3,5 gr.

Cette pièce unique qui se trouve au Rijksmuseum d'Amsterdam a été signalée jadis par le colonel de Roge de Wichem. Aucun texte ne fait mention de la fabrication de pièces d'or, cependant, parmi les objets d'argenterie livrés se trouvait une croix d'or de la valeur de 2 florins et 10 sols. Personne n'ose être affirmatif au sujet de cette monnaie

V.Gel. 100a
Mail. 17/2
DeW. 805

V.Gel. 101

mais il semblerait qu'elle sorte de la même fabrique que les fausses pièces d'or du blocus de Bruxelles.

4) 2 Florins : 1064 exempl. (670 furent refondus) 40 sols
A/. Dans le champ : BRE-DAE. (2 lignes) autour :

NECESSITATIS . ERGO . 1577 .

Une contremarque dans chaque angle 1) en haut : une fleur de lis ; 2) à gauche : les armes d'Orange (cornet) ; 3) en bas : Z (valeur) 4) à droite : les armes de la ville.

V.Gel 103ab
Mail 17/3
De.W. 807

Argent, Uniface, Carré aux coins arrondis, Module 37mm.
Poids entre 14,8 et 16,8 gr.

Il existe une petite variante c'est à dire que certains exemplaires ont comme contremarque au dessus une petite tour. (Mail. Supl. p. 70).

Voir remarque b) pour 2 Florins le émission.

5) 20 sols : 4.932 exemplaires dont 3.871 refondus)

A/. Dans le champ : BRE - DAE . (2 lignes) autour :
IN . NECESSITATE . 1577 .

Une contremarque dans chaque angle. 1) en haut : une tour ; 2) à gauche : les armes d'Orange ; 3) en dessous : X X (Valeur) et 4) à droite : une fleur de lis.

V.Gel. 104a
Mail. 17/4
De.W. 808

Argent, Uniface, Carré aux coins coupés, Module 33 mm.
Poids : environ 7,7 gr (voir cliché)

Il existe des faux très bien imités mais qui heureusement pour le numismate pèsent environ 8,10 gr. (V. Gel. 104 b).

Il existe par contre des exemplaires authentiques dont les contremarques, sont disposées comme suit : en haut : une fleur de lis ; à gauche : une petite tour ; en bas X X valeur et à droite les armes d'Orange.

RNB.Vp. 137/2

(à suivre)

GRONDBEGINSELEN VAN HET MUNTVERZAMELEN. V

De munten uit onze gewesten van na de Romeinse periode hebben meestal een legende welke én de naam van de muntwerkplaats én de naam van de vorst of van de plaatselijke heer aangeeft. De legende is gemakkelijk te ontcijferen en is in Latijn. Uitzonderingen op het gebruik van de Latijnse taal zijn zeer zeldzaam en hadden enkel tot doel de munt te doen gelijken op een andere welke hoog stond aangeschreven. Zo kennen we een esterling van Robrecht van Béthune met legende : ED'L ROBERTVS ... (edele Robertus...). Men gebruikt hier het Vlaamse woord «edel» om een zekere gelijkenis te hebben met de esterlingen van Edward I van Engeland.

De naam van de muntplaats staat voluit geschreven in de vroege Middeleeuwen en komt soms verkort voor later. Bijvoorbeeld kunnen we lezen:

GANDAVVM, GANT	voor Gent
TVRNACO	voor Doornik
CVRTRIACO	voor Kortrijk, enz.

Soms hebben we moeilijkheden met het ontcijferen doordat de tekst foutief werd gegraveerd, doordat de afkorting van een of andere naam te oppervlakkig is, of doordat men een of andere munt wilde imiteren en waarbij men dan een zeer grote fantasie opbracht bij de nabootsing van de legende.

Ter illustratie geven we hier de meest karakteristieke nabootsingen van de legende der imitaties van de halve groot van Lodewijk van Nevers van Vlaanderen.

De oorspronkelijke legende luidde : + MONETA GANDENSIS en LVDO - VIC : C - OMES - FLAD'

Dezelfde munt werd door Lodewijk van Nevers geslagen te Aalst maar dan met op de voorzijde de legende + MONETA ALOSTENSIS

Volgende imitaties zijn kentekenend en bewijzen dat enerzijds de graveurs trachtten zoveel mogelijk gelijkenis te verkrijgen met de oorspronkelijke munt, terwijl langs de andere zijde de afkortingen zo werden gemaakt dat deze gelijkenis met legende zoveel mogelijk overeenkwam zonder daarom een letterlijke copie ervan te zijn.

+ MONETA ALLODIENSIS

BEAT - RIS . D - E . ST . P - AVLO

Van Beatrijs van Saint-Pol, Vrouw van Arleux (1325-1337).

+ MONETA NOVIMAGENSIS

REIN - ALD ' C - OM . GH - ELRE'

Van Reinout II, graaf van Gelderen (1326-1339).

+ MONETA VALENCENENCIS

GVILL - ELMVS - COMES - HNOIE

van Willem II, graaf van Henegouwen (1337-1345).

Ik laat nog hieronder een zeer beknopte lijst volgen van enkele legendes welke regelmatig op onze munten voorkomen met erbij dan hun betekenis :

GANT CIVIS	Stad Gent
BRUGGAS CIVIS	Brugge
MONETA GANDENSIS	Munt van Gent

FLANDRES	Vlaanderen
ALOSTS	Aalst
HALENS	Halen
COMITIS FLAND'	het Graafschap Vlaandr.
MONETA NOVA COMITIS FLAND'	Nieuwe munt van het Graafschap Vlaanderen.

De meest interessante zijn deze welke de naam van de heer aangeven :	
LVDOVICVS COMES FLAND'	: Lodewijk, graaf van Vlaanderen.
LVDOVICVS DEI GRATIA COMES Z DNS FLANDRIE	: Lodewijk, bij de Gratie Gods, graaf van Vlaanderen.
PHS DVX BVRG Z COM FLAND	: Philips, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen.
PHS DEI GRA DVX BVRG Z COM FLAND	: Philips, bij de Gratie Gods, hertog van Bourgondië en graaf van Vl.
PHS DVX BVRG COM FLAND' HES' HOLR	: Philips, hertog van Bourgondië, graaf van Vlaanderen, heer van Holland.
PHS D G HISPZ REX CO FLA	: Philips, bij de Gratie Gods, koning van Spanje, graaf van Vlaand.

Ook deze met de naam van een stad zijn interessant voor het thuisbrengen van de munt. We lezen bv. op de Rozenobel van Gent voor de periode 1581-1585: MO AVREA RESTAVR METROPOL GAND FLAND t.t.z. Herstelde gouden munt van de stad Gent, hoofdstad van Vlaanderen.

Komen dan nog de legendes van religieuze aard, welke ons echter weinig kunnen helpen.

XRV VINCIT XRC REGNAT XRC IMPERAT
BENEDICTVS QUI VENIT IN NOMINE DOMINI
PAX DOMINI SIT SEMPER NOBISCVM

Zoals reeds gezegd waren de teksten bijna uitsluitend in Latijn, in één enkel geval wel eens in de gewesttaal en het is slechts op het einde van de 18e eeuw dat het gebruik van een andere taal voorrang vond. Eer uitzondering op die regel is Frankrijk waar het normale gebruik van het Frans reeds vroeger plaatsvond.

Het Latijn werd slechts geleidelijk vervangen en het bleef zelfs in enkele landen (bvb. Groot-Brittannië) tot nu toe behouden.

Ook het aanduiden van de waarde zal slechts met de moderne munten zijn ingang vinden. Uitzonderlijk vinden we de dukaat waarop het woord DUCAT voorkomt (de naam van de munt komt ten andere daarvan voort) en sommige andere munten, zoals de stukken van 12 en 6 mijten van Gent van de periode 1581-1584 waarop het woord MYTEN te lezen is.

b. De aanduiding van het muntatelier

Het gaat hier over zekere aparte tekens en alleenstaande letters, welke op de munten voorkomen. Ze laten ons toe met zekerheid te bepalen in

welke muntplaats de munten zijn geslagen. In technische termen in de numismatiek spreekt men van «muntmerktekens» (différents monétaires)

Deze tekens werden oorspronkelijk gebruikt om te kunnen nagaan in welk muntatelier de stukken waren geslagen om aldus in zeeze mate de muntvervalsing of de muntnaam tegen te gaan. Ze waren officieel en de aard ervan verschilde van land tot land. In Frankrijk waren het aanvankelijk geheime punten onder zekere letters van de legende. In onze gewesten waren het tekens welke gewoonlijk uit het blazoën van de stad waar het atelier zich bevond werden genomen. Uitzonderlijk zal men op munten uit onze gewesten het geheime punt terugvinden. Zo hebben we bv. de klinkaert van Philips de Goede, welke te Gent werd geslagen, en welke een geheim punt vertoonde onder de G van REGNAT in de legende. Hij onderscheidde zich van eenzelfde munt geslagen in Namen waar het punt voorkwam (volgens het dekreet uit die tijd) onder de N van REGNAT op de voorzijde en onder de V van DVX op de keerzijde.

Het zou ons veel te ver leiden moesten we hier alle bestaande muntwerkplaatsen aanhalen. Dit zou ten andere een studie op zichzelf vormen waarmee men enkele boekdelen kan vormen. Ik wil hier echter wel enkele voorbeelden geven uit landen welke het meest voor de belgische verzamelaar in aanmerking komen.

Voor de Nederlanden hadden we o.a.

Antwerpen : een handje
Arras : AR met een rat (een sprekend muntmerkteken)
Brugge : een lelie ; van 1740 tot 1780 een leeuw
Brussel : een engelenkopje
Campen : een C op een kruis
Doornik : een torentje
Dordrecht : een roset
Gent : een leeuw van 1581 tot 1584
Hasselt : het wapen van de stad
's Hertogenbosch : een boompje
Maastricht : een ster
Namen : een vuurijzer (briquet)
Utrecht : het wapen van de stad.

Voor Frankrijk was de toestand anders. Daar werd het geheime punt gebruikt vanaf Karel VI (1380) tot François I (1540) Dit punt stond zowel op de voorzijde als op de keerzijde onder een voor elk atelier welbepaalde letter van de legende. Later werd het punt vervangen door een bepaalde letter of teken, welke soms voor één atelier verschillen van periode tot periode.

Ziehier ten andere enkele voorbeelden voor dit land :
Amiens : V van 1571 tot 1578 en X van 1578 tot 1772
Bayonne : punt onder de 4e letter, later L of L met een roos tot 1837
Caen : C van 1655 tot 1658 en van 1693 tot 1772
Genua : CC in 1803 ; CL met scheepsvorstene van 1811 tot 1814
Limoges : punt onder de 10e letter, later N of N met twee ineengestengelde handen tot 1837
Lyon : punt onder de 12e letter, later D tot 1858
Marseille : ft van 1539 tot 1542, MA of MM met ster of met VR tot 1857
Nantes : 99 van 1539 tot 1596, T van 1599 tot 1837

Parijs : van 1380 tot 1540 een punt onder de 18e letter van de legende.

A of A met een haan van 1540 tot 1655 en van 1658 tot 1945 een mand van 1655 tot 1658, geen muntmerkteken meer na 1945.
Rijsel : LL in september 1685, L met kroon erboven in 1686, daarna L of L met Mercuriusstaf tot 1857

Rouen : punt onder de 15e letter, later B of B met paardje tot 1857.

Saint-Lô : punt onder de 19e letter, later C van 1540 tot 1654 en van 1659 tot 1693

Troyes : punt onder de 14e letter, S van 1540 tot 1679, S met kroon van 1679 tot 1690, V van 1690 tot 1772.

Turijn : V van 1540 tot 1549. U met een hart van 1803 tot 1814.

In Duitsland werden vanaf 1871 uitsluitend letter gebruikt en wel de volgende :

A voor Berlijn

B voor Hannover (tot 1878)

C voor Frankfurt (tot 1879)

D voor Munchen

E voor Dresden

F voor Stuttgart

G voor Karlsruhe

H voor Darmstadt (tot 1882)

J voor Hamburg

B voor Wenen (van 1938 tot 1945)

c. De datum op munten

Het is echter de datum welke op sommige munten voorkomt, die ons het meest zal helpen bij het thuisbrengen ervan.

Op enkele uitzonderingen na is deze steeds op moderne munten vermeld. Vroeger was dit anders en het is enkel op het einde van de 15e eeuw dat het gebruik, een jaartal op de munten te slaan, begint doorgang te vinden. Meestal, zelfs voor de middeleeuwse munten is het in arabishe cijfers aangegeven. Uitzonderlijk zien we het jaartal in Romeinse letters. Ter memorie geven we hieronder de verschillende letters ervan met hun overeenkomstige cijferwaarde :

met hun overeenkomstige cijferwaarden:					
I	=	1	VI	=	6
II	=	2	VII	=	7
III	=	3	VIII	=	8
IV	=	4 (soms IIII)	IX	=	9
V	=	5	X	=	10
L = 50					
C = 100					
IC of D = 500					
CI of M = 1000					
CI CI of MM = 2000					

1962 wordt dus geschreven : MIMLXII of CI ICI LXII

Op het Belgische herdenkingstuk van de 25-jarige onafhankelijkheid lezen we : XXI juill. MDCCCLVI dus 21 juill. 1856

en op het stuk geslagen ter gelegenheid van het huwelijk van onze huidige vorsten : XV.XII.MCMLX. of .15.12.1960.

A. A. HAECK.

(het vervolgt).